

Методичні рекомендації Обласного ресурсного центру підтримки інклюзивної освіти Хмельницького ОІППО

Інклюзивне навчання – це комплексний процес забезпечення рівного доступу до якісної освіти дітям з особливими освітніми потребами шляхом організації їх навчання у закладах загальної середньої освіти, з урахуванням індивідуальних особливостей таких дітей.

Інклюзивне навчання означає, що всі учні можуть навчатися у школах за місцем проживання, в загальноосвітніх класах, в яких, у разі необхідності їм буде надаватися підтримка, щоб всі учні без виключення навчалися і проводили час разом.

Організація такого навчання з наданням психолого-педагогічних та корекційно-розвиткових послуг здійснюється відповідно до законів України «Про освіту», «Про повну загальну середню освіту» та Порядку організації інклюзивного навчання у загальноосвітніх навчальних закладах, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 15 серпня 2011 р. № 872 (із змінами).

Згідно зі статтею 20 Закону України «Про освіту», інклюзивні або спеціальні класи утворюються в обов'язковому порядку на підставі заяви батьків дитини з особливими освітніми потребами, до якої додається висновок інклюзивно-ресурсного центру та, за потреби, інші документи, визначені Порядком зарахування, відрахування та переведення учнів до державних і комунальних закладів освіти для здобуття повної загальної середньої освіти (наказ МОН від 16.04.2018 № 367, зареєстрований в Міністерстві юстиції України 05 травня 2018 р. за № 564/32016).

Порядком організації інклюзивного навчання визначено, за якими освітніми програмами, підручниками, методичними підходами організовується навчання дітей з особливими освітніми потребами в інклюзивному класі, надані рекомендації щодо складання розкладу уроків для дітей з особливими освітніми потребами.

З метою забезпечення прав дітей з особливими освітніми потребами віком від 2 до 18 років на здобуття дошкільної та загальної середньої освіти в Україні розбудовується мережа інклюзивно-ресурсних центрів (ІРЦ). Основними їхніми функціями є проведення комплексної оцінки, надання психолого-педагогічних, корекційно-розвиткових послуг, консультування батьків та педагогічних працівників щодо організації навчання та виховання дітей з особливими освітніми потребами. При цьому необхідно зауважити, що корекційно-розвиткові заняття педагогічними працівниками ІРЦ проводяться

тільки з дітьми, які не відвідують заклади освіти, або не можуть отримати відповідні послуги у закладах.

1. Зарахування дітей з особливими освітніми потребами до закладів загальної середньої освіти на підставі висновку про комплексну оцінку.

Визначення особливих освітніх потреб дитини здійснюється фахівцями інклюзивно-ресурсних центрів за результатами проведеної комплексної психолого-педагогічної оцінки розвитку дитини (пункти 11-37 Положення про інклюзивно-ресурсний центр, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 липня 2018 року № 545 (із змінами), (далі – Положення про ІРЦ)).

Комплексна оцінка може проводитись за ініціативою батьків дитини або за рекомендацією педагогічних працівників закладу освіти на підставі заяви батьків. Нагадуємо, що висновок про комплексну оцінку має рекомендаційний характер і не є підставою для скерування органом управління освітою дитини з особливими освітніми потребами до певного закладу освіти. Така оцінка не може проводитись примусово. Батьки мають право обирати заклад освіти, освітню програму, вид і форму здобуття дітьми освіти відповідного рівня.

Результати комплексної оцінки оформлюються та зберігаються в електронному вигляді в інклюзивно-ресурсному центрі у двох примірниках, один з яких подається батьками (законним представниками) дитини до закладу освіти, а також завантажується до системи автоматизованої роботи інклюзивно-ресурсних центрів «Україна. Інклюзія»

Узагальнення результатів комплексної оцінки здійснюється на спільному засіданні фахівців інклюзивно-ресурсного центру, яке проводиться відповідно плану роботи центру.

Медичний діагноз (за наявності) у комплексній оцінці розвитку дитини прописується, згідно з консультативним висновком (вказується шифр). Медичний діагноз дитини встановлює лише лікар та видає довідку, яка і є консультативним висновком.

Також у висновку про комплексну оцінку розвитку дитини зазначається освітня програма закладу освіти з корекційно-розвитковим складником відповідно до особливих освітніх потреб дитини, за якою мають здійснювати освітній процес педагогічні працівники закладу дошкільної, загальної середньої освіти.

Термін дії висновку ІРЦ не визначений, але повторне комплексне оцінювання може проводитись, коли дитина переходить від закладу дошкільної освіти до закладу загальної середньої освіти. Також, за рекомендацією команди психолого-педагогічного супроводу, в разі виникнення індивідуальних освітніх потреб під час навчання або, навпаки, коли в дитини високі успіхи в навчанні й потрібно переглянути індивідуальну програму розвитку. Або ж у випадку, якщо фахівці, які працюють із дитиною з ООП в школі, не бачать прогресу або не впевнені, що витяг ІРЦ правильний і, на їхню думку, потрібно проводити інші корекційно-розвиткові заняття або в іншій кількості, то самостійно ці зміни команда психолого-педагогічного супроводу ввести не може. Для цього потрібно спрямувати батьків на повторне комплексне психолого-педагогічне оцінювання розвитку дитини до ІРЦ.

Повторна оцінка може проводитись за всіма або окремими напрямками, залежно від освітніх потреб дитини з особливими освітніми потребами та наявної інформації про її розвиток.

2. Організація інклюзивного навчання у закладах загальної середньої освіти.

Згідно зі статтею 20 Закону України «Про освіту», у разі звернення особи з особливими освітніми потребами або її батьків (інших законних представників) до закладу освіти інклюзивна група або клас утворюються в обов'язковому порядку. Особистісно орієнтоване спрямування освітнього процесу для дітей забезпечується шляхом створення для кожного учня індивідуальної програми розвитку, адаптації або модифікації навчального матеріалу асистентом учителя, надання психолого-педагогічних та корекційно-розвиткових послуг, забезпечення учня спеціальними засобами корекції психофізичного розвитку.

У зв'язку з епідеміологічною ситуацією, що склалася в Україні, усім учасникам освітнього процесу необхідно дотримуватись протиепідеміологічних вимог і рекомендацій Міністерства освіти і науки України щодо особливостей організації освітнього процесу для дітей з особливими освітніми потребами та забезпечення роботи педагогічних працівників за допомогою дистанційних технологій (наказ Міністерства освіти і науки України від 16.03.2020 № 406 «Про організаційні заходи для запобігання поширенню коронавірусу COVID-19», листів МОН України від

до 2021/2022 навчального року

11.03.2020 №1/9-154; 13.03.2020 №1/9-161; 23.03.2020 №1/9-173).

Організаційні аспекти створення інклюзивного класу в закладі загальної середньої освіти:

1. Батьки дитини з ООП звертаються до закладу освіти, пишуть заяву та додають до неї витяг ІПЦ про комплексну оцінку дитини.

2. Керівник закладу освіти дає подання до органу управління освітою щодо погодження організації інклюзивного навчання в його закладі.

3. Орган управління освітою дає лист-погодження або наказ про це.

4. За необхідності в штатний розпис закладу потрібно внести зміни, наприклад, ввести додаткові ставки асистентів учителів чи вчителів-дефектологів.

5. Керівник закладу освіти видає наказ щодо створення класу або класів з інклюзивним навчанням, щодо затвердження примірною положення про команду психолого-педагогічного супроводу в закладі освіти, про склад цієї команди.

Заклади загальної середньої освіти можуть на порталі системи автоматизованої роботи інклюзивно-ресурсних центрів «Україна. Інклюзія»:

- знаходити та переглядати електронну версію висновку, який принесли батьки, для цього необхідно перейти на вкладку «пошук висновку» та у поле «пошуку» ввести номер висновку, який принесли батьки;

- в електронному вигляді складати ІПР (всі інструкції по роботі закладів освіти розміщені на порталі <http://ircenter.gov.ua/>);

Організація інклюзивного навчання у закладах загальної середньої освіти здійснюється командою психолого-педагогічного супроводу дитини.

Основні принципи, завдання та функції, а також порядок організації діяльності команди супроводу визначені у Примірному положенні про команду психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами в закладі загальної середньої та дошкільної освіти, затвердженому наказом МОН від 08.06.2018 № 609 (далі – Примірне положення про команду супроводу). Постійними учасниками команди супроводу є: директор або заступник директора з навчально-виховної роботи, вчитель початкових класів (класний керівник), учителі, асистент вчителя, практичний психолог, соціальний педагог, учитель-дефектолог (з урахуванням освітніх потреб дитини з ООП), учитель-реабілітолог та батьки або законні представники (далі – батьки) дитини з ООП тощо. Також можливе залучення інших фахівців: медичного працівника закладу освіти, лікаря, асистента дитини, спеціаліста системи соціального захисту населення, служби у справах дітей тощо.

Згідно з рекомендаціями МОН, переглядати ІПР з метою коригування та визначення прогресу розвитку дитини потрібно двічі на рік у закладах загальної середньої освіти. Звертаємо увагу на те, що командою супроводу оцінюється, аналізується прогресивність розвитку дитини в цілому, а не тільки якість набутих знань з навчальних дисциплін.

Відповідно до постанови КМУ від 9 грудня 2020 р. № 1289 «Про затвердження Порядку забезпечення допоміжними засобами для навчання осіб з особливими освітніми потребами у закладах освіти» допоміжні засоби для навчання особи з особливими освітніми потребами в інклюзивному класі (групі) зазначаються в її індивідуальній програмі розвитку. Такими засобами можуть бути: пристрої, обладнання, засоби та технології, що використовуються з технічною, дидактичною, методичною, функціональною, навчально-розвивальною, ігровою, комунікативною метою для покращення навчальної діяльності, розвитку навичок комунікації та забезпечення надання особам з особливими освітніми потребами підтримки в освітньому процесі.

Особистісно орієнтоване спрямування освітнього процесу забезпечує асистент учителя. Перелік посадових обов'язків асистента визначається посадовою інструкцією, яка затверджується керівником закладу освіти відповідно до вимог законодавства.

Провідну роль в організації освітнього процесу під час уроку відіграє вчитель. Асистент учителя перебуває в партнерстві з усіма педагогічними працівниками та забезпечує єдність вимог до виконання освітньої програми та забезпечення реалізації індивідуальної програми розвитку учня з особливими освітніми потребами. Асистент є учасником шкільної команди психолого-педагогічного супроводу та виконує функції відповідно до Примірного положення про команду супроводу, у тому числі бере участь в розробці індивідуальної програми розвитку. Проте асистент учителя не здійснює самостійної розробки індивідуальної програми розвитку та індивідуального навчального плану. Він у межах свого педагогічного навантаження не надає (не проводить) корекційно-розвиткові та психолого-педагогічні послуги (заняття), не надає консультацій та завдань замість вчителя-логопеда, практичного психолога чи інших фахівців, не здійснює направлення батьків (інших законних представників) до вузьких спеціалістів, не змінює самостійно освітню траєкторію учня. Якщо асистент учителя помічає, у тому числі під час дистанційного навчання, психотравмуючі сімейні ситуації, нервозність батьків, систематичне невиконання з дітьми завдань, надмірну вимогливість до дитини або надмірну опіку тощо, він повинен повідомити про це вчителя, практичного психолога та керівника закладу освіти.

Асистент складає річний план своєї роботи, що затверджується керівником закладу освіти та має корелюватися з освітньою програмою і навчальними програмами, планами роботи педагогічних працівників, з якими в партнерстві працює асистент учителя.

Відповідно до статті 24 Закону України «Про повну загальну середню освіту» педагогічне навантаження асистента вчителя у закладі загальної середньої освіти становить 25 годин на тиждень. Згідно з Типовими штатними нормативами закладів загальної середньої освіти, затвердженими наказом МОН від 06.12.2010 № 1205, зареєстрованим в Міністерстві юстиції України

22 грудня 2010 р. за № 1308/18603, посада асистента вчителя вводиться з розрахунку одна ставка на один інклюзивний клас.

Асистент учителя та асистент учня (дитини) виконують різні функції та мають різні обов'язки.

Просимо інформувати учасників освітнього процесу, в тому числі батьків (інших законних представників) дитини про функції асистента вчителя та асистента учня, можливості отримання послуг супроводу під час інклюзивного навчання в установах соціального захисту населення.

Невід'ємною складовою організації освітнього простору для дітей з особливими освітніми потребами є забезпечення універсального дизайну та розумного пристосування будівель, приміщень та прибудинкових територій, а також наявність ресурсної кімнати. Для зручності керівником освітнього закладу може бути складений графік використання ресурсної кімнати як для надання психолого-педагогічних та корекційно-розвиткових послуг, так і для вільного використання іншими учасниками освітнього процесу. В разі потреби та за умови наявності необхідних ресурсів у закладі може бути створено більше однієї ресурсної кімнати, (лист МОН України від 25.06.2020р. № 1/9-348 «Щодо створення інклюзивного освітнього середовища в закладах дошкільної освіти»).

Звертаємо увагу на необхідність забезпечення безпечного освітнього середовища у закладі освіти (лист МОН України від 14.08.2020 р. №1/9-436), вільного від насильства та булінгу з метою попередження фізичного або психологічного насильства, проявів дискримінації.

З метою запобігання проявам насильства та булінгу відносно дітей з ООП в закладі доцільно здійснювати попереджувальну профілактичну роботу з усіма учасниками освітнього процесу, сприяти створенню атмосфери спільної поваги та взаємопідтримки, відповідального ставлення один до одного під час міжособистісної взаємодії.

Здобувачі освіти мають бути ознайомлені з правилами поведінки під час освітнього процесу та відповідними санкціями за їх порушення, безпечними способами повідомлення про випадки булінгу (цькування) або інші прояви насильства, учасниками або свідками яких вони стали. Батьки повинні бути ознайомлені з процедурами повідомлення та реагування на випадки, якщо їх дитина потерпає від насильства, і бути впевненими, що заклад освіти реагуватиме на ці повідомлення належним чином. Для цього освітнім закладам рекомендовано розмістити відповідну інформацію на своїх вебсайтах та забезпечити відкритий доступ до неї.

3. Організація інклюзивного навчання дошкільної освіти регламентується постановою Кабінету Міністрів України від 10.04.2019р. № 530 «Про затвердження порядку організації діяльності інклюзивних груп у закладах дошкільної освіти».

Цим Порядком унормовано кількість дітей з особливими освітніми потребами в інклюзивній групі, яка має становити не більше трьох осіб, зокрема:

до 2021/2022 навчального року

- одна-три дитини з числа дітей з порушеннями опорно-рухового апарату, із затримкою психічного розвитку, зниженим зором, слухом, легкими порушеннями інтелектуального розвитку;

- не більше двох осіб з числа дітей сліпих, глухих, з тяжкими порушеннями мовлення;

- не більше однієї дитини із складними порушеннями розвитку.

Організація навчання та виховання дітей з особливими освітніми потребами, що здобувають освіту в інклюзивних групах закладів дошкільної освіти, також потребує врахування протиепідеміологічної ситуації та внесення коректив до індивідуальної програми розвитку (при потребі).

Індивідуальна програма розвитку дитини з ООП розробляється на навчальний рік на основі програм, рекомендованих МОН України для ЗДО, з відповідною їх адаптацією або модифікацією до особливих освітніх потреб дитини, погоджується батьками дитини (законними представниками), затверджується директором ЗДО.

Для дітей з порушеннями інтелектуального розвитку розробляється індивідуальний освітній план строком на три місяці з подальшим його продовженням протягом навчального року.

Для дітей, які приходять у садок із центрів раннього втручання, рекомендуємо забезпечити програму переходу, що є завершальним етапом надання послуги раннього втручання та передбачає:

- знайомство дитини та батьків із ЗДО і персоналом;

- зустрічі персоналу закладу (вихователь, спеціальний педагог, практичний психолог та інші) з фахівцями центру. У разі карантинних заходів така зустріч/зустрічі проводиться в режимі онлайн у форматі відеоконференцій.

Зауважимо, що особлива увага під час перехідного періоду має приділятися найбільш вразливим категоріям дітей, зокрема: дітям з інвалідністю, із соціально вразливих сімей, хто стикається з певними економічними труднощами чи психологічним стресом (через смерть, хворобу одного з батьків, розлучення чи поділ сім'ї та інше).

ЗДО повинні бути проінформовані про такі категорії дітей та сімей, сприяти знайомству вихователів та інших педагогів із дітьми та їхніми сім'ями з метою формування партнерських відносин та забезпечення плавного й ефективного переходу до закладу дошкільної освіти.

В залежності від стану здоров'я дитини, доцільно забезпечити її безпечне перебування в закладі та сприяти отриманню необхідних корекційно-розвиткових послуг з урахуванням мінімального тактильного контакту з навчальними приладами, що має спільне користування, та яке не може бути дезінфіковане (демонстрація, використання власних матеріалів дитини тощо). Якщо ж дитина не може відвідувати заклад освіти, доречно організувати дистанційне спілкування з батьками з наданням консультативного супроводу та при можливості забезпечити проведення занять в онлайн-режимі.

Участь батьків в освітньому процесі своїх дітей підвищує його результативність, сприяє співпраці батьків з педагогічними працівниками освітнього закладу. Зокрема, через роз'яснення батькам особливостей розвитку їх дитини, сприймання та засвоєння навчального матеріалу, про можливі шляхи допомоги дитині при закріпленні вдома результатів корекційно-розвиткової роботи, через якісну просвітницьку роботу щодо виховання дітей з особливими освітніми потребами з усіма учасниками освітнього процесу в закладі дошкільної освіти та консультативну допомогу запроваджується педагогіка партнерства. За умов ефективного впровадження педагогіки партнерства в закладах дошкільної освіти зростає вірогідність більш ефективного процесу переходу дитини з особливими освітніми потребами до навчання в початковій школі, сприяє прискоренню процесу адаптації та налагодженню аналогічного спілкування з педагогічними працівниками закладу загальної середньої освіти.

З метою більш безпечного переходу дитини до наступної ланки освіти та забезпечення наступності доцільно посприяти налагодженню взаємозв'язку між освітніми закладами завчасно. З цією метою варто запропонувати батькам визначитись завчасно з тим закладом освіти, який дитина буде відвідувати після ЗДО (орієнтовно за півроку). Це дасть змогу більш ефективно врахувати освітні потреби дитини та забезпечити їй успішну адаптацію. Спілкування між фахівцями, що працювали з дитиною в ЗДО та мають працювати в закладі загальної середньої освіти, може бути у формі співбесіди, спільного засідання команди супроводу, консультативної допомоги тощо.

4. Здобуття освіти дітьми з особливими освітніми потребами в закладах позашкільної освіти регламентується методичними рекомендаціями, викладеними у листі МОН України від 14.07.2020 р. №1/9-363 «Щодо застосування Порядку організації інклюзивного навчання в закладах позашкільної освіти». Діти з особливими освітніми потребами (ООП) мають право на якісну позашкільну освіту. Позашкільна освіта має забезпечити розвиток їхніх здібностей та обдаровань з урахуванням індивідуальних потреб та інтересів, зокрема у соціалізації, професійному визначенні та інтеграції в суспільство.

Зарахування осіб з особливими освітніми потребами до закладу позашкільної освіти відбувається за заявою повнолітньої особи або одного з батьків (законного представника) дитини. У заяві зазначається необхідність утворення інклюзивної групи (класу) або іншої організаційної форми навчання (далі - інклюзивна група (клас) за умови подання копії висновку інклюзивно-ресурсного центру про комплексну психолого-педагогічну оцінку розвитку дитини або копії індивідуальної програми реабілітації повнолітньої особи з інвалідністю, що завіряються власноруч.

Група (клас) вважається інклюзивною, якщо в ній (ньому) навчається не менше одного здобувача позашкільної освіти з особливими освітніми потребами. У разі вибуття з будь-яких причин здобувача по-

зашкільної освіти з особливими освітніми потребами з інклюзивної групи (класу) та відсутності інших осіб з особливими освітніми потребами в цій групі (класі), припинення роботи інклюзивної групи (класу) здійснюється на підставі наказу керівника закладу позашкільної освіти.

Для забезпечення індивідуалізації освітнього процесу в закладі позашкільної освіти для здобувачів позашкільної освіти з особливими освітніми потребами складається індивідуальна програма розвитку за формою, згідно з додатком до Порядку організації інклюзивного навчання в закладах позашкільної освіти.

Індивідуальна програма розвитку складається фахівцями, зокрема педагогічними працівниками закладу позашкільної освіти, у взаємодії принаймні з одним із батьків (законних представників) дитини з особливими освітніми потребами, здобувачем позашкільної освіти з особливими освітніми потребами.

Для дитини з особливими освітніми потребами індивідуальна програма розвитку розробляється відповідно до потреб, зазначених у висновку інклюзивно-ресурсного центру про комплексну психолого-педагогічну оцінку розвитку дитини. Індивідуальна програма розвитку переглядається двічі на рік (у разі потреби частіше) з метою її коригування.

Враховуючи особливості організації освітнього процесу у 2021-2022 навчальному році, зазначені рекомендації та висновок ІРЦ про комплексну психолого-педагогічну оцінку розвитку дитини, при складанні індивідуальної програми розвитку звертається увага на розкриття потенціалу здобувача освіти з урахуванням його індивідуальних можливостей, з метою реалізувати себе за обраним напрямом позашкільної освіти. Створюються умови для збереження пізнавального інтересу до занять та набуття необхідних компетентностей дитиною з ООП в безпечному та комфортному середовищі, з урахуванням протиепідеміологічних заходів.

При необхідності педагогічними працівниками приймаються рішення щодо перегляду темпу навчання, обсягу матеріалу, тривалості та форми занять з метою максимальної індивідуалізації та диференційованого підходу у навчанні. Оскільки в закладі позашкільної освіти не передбачені ставки спеціальних фахівців, асистентів педагогів, то відповідний консультативний супровід педагогічних працівників здійснюється фахівцями ІРЦ, психологічної служби закладу позашкільної освіти (за наявності).

5. Організація інклюзивного навчання в закладах професійної (професійно-технічної) освіти здійснюється відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 10.07.2019 р. № 636.

Освітні послуги надаються здобувачам освіти з особливими освітніми потребами закладами професійної (професійно-технічної) освіти із застосуванням особистісно орієнтованих методів навчання та з урахуванням індивідуальних особливостей навчально-пізнавальної діяльності таких осіб.

до 2021/2022 навчального року

Організація освітнього процесу здобувачів освіти з особливими освітніми потребами у закладах професійної (професійно-технічної) освіти передбачає:

- створення інклюзивного освітнього середовища та забезпечення психолого-педагогічного супроводу здобувачів освіти з особливими освітніми потребами;

- приведення території закладу професійної (професійно-технічної) освіти, будівель, споруд та приміщень у відповідність з вимогами державних будівельних норм, стандартів та правил. У разі, коли наявні будівлі, споруди та приміщення закладів професійної (професійно-технічної) освіти неможливо повністю пристосувати для потреб осіб з інвалідністю, здійснюється їх розумне пристосування з урахуванням універсального дизайну;

- забезпечення здобувачів освіти з особливими освітніми потребами необхідними спеціальними засобами корекції психофізичного розвитку згідно з типовим переліком, затвердженим МОН;

- диференційований підхід до розроблення освітньої програми, оцінки та контролю якості знань здобувачів освіти з особливими освітніми потребами;

- застосування в освітньому процесі найбільш прийнятних для здобувачів освіти з особливими освітніми потребами методів і способів спілкування, зокрема української жестової мови та рельєфно-крапкового шрифту (шрифту Брайля), із залученням відповідних фахівців і педагогічних працівників;

- забезпечення доступності інформації в різних форматах (шрифт Брайля, збільшений шрифт, електронний формат та інші).

Варто також враховувати рекомендації команди психолого-педагогічного супроводу, що створюється на базі закладу професійної (професійно-технічної) освіти, при організації освітнього процесу дитини з особливими освітніми потребами в період карантинних обмежень.

Гранична чисельність здобувачів освіти з особливими освітніми потребами в одній групі визначається з урахуванням індивідуальних особливостей навчально-пізнавальної діяльності такого здобувача освіти, спеціальності, пристосованості аудиторій тощо.

До складу команди психолого-педагогічного супроводу залучаються педагогічні працівники закладу професійної (професійно-технічної) освіти, які працюють із здобувачем освіти з особливими освітніми потребами безпосередньо, зокрема майстри виробничого навчання або педагоги професійного навчання, асистент майстра виробничого навчання, асистент викладача, керівник фізичного виховання, інші педагогічні працівники відповідно до штату закладу професійної (професійно-технічної) освіти; представник адміністрації закладу професійної (професійно-технічної) освіти та інші фахівці (за потреби), а також за наявності керівник гуртка, перекладач-дактолог, завідувач гуртожитку, коменданти, вихователь, лікар, медична сестра.

6. Особи з особливими освітніми потребами, окрім інклюзивних або спеціальних класів закладів загальної середньої освіти, можуть навчатися у спеціальних закладах освіти (спеціальних школах, навчально-реабілітаційних центрах). Для учнів, які за станом здоров'я потребують охоронного режиму або не можуть відвідувати навчальний заклад, місцеві органи управління освітою організують навчання за індивідуальною формою (екстернатна, сімейна, педагогічний патронаж) або іншими формами здобуття освіти відповідно до статті 9 Закону України «Про освіту».

При розробці навчальних програм для дітей з особливими освітніми потребами у 2020/2021 н.р. продовжуємо послугуватись зазначеними нижче типовими освітніми програмами.

З урахуванням особливостей навчально-пізнавальної діяльності учні 1-х класів для дітей з порушеннями інтелектуального розвитку навчаються за типовими освітніми програмами, затвердженими наказом МОН України від 26.07.2018р. №816 «Про затвердження типової освітньої програми початкової освіти спеціальних закладів загальної середньої освіти для учнів 1 класів з інтелектуальними порушеннями».

Учні 2-х класів з порушеннями інтелектуального розвитку навчаються за типовими освітніми програмами, затвердженими наказом МОН України від 02.07.2019р. №917 «Про затвердження типової освітньої програми початкової освіти спеціальних закладів загальної середньої освіти для учнів 2 класу з порушеннями інтелектуального розвитку».

Учні 3-х класів для дітей з порушеннями інтелектуального розвитку навчаються за типовими освітніми програмами, затвердженими наказом МОН України від 01.04.2020р. №467 «Про затвердження типової освітньої програми початкової освіти спеціальних закладів загальної середньої освіти для учнів 3 класу з порушеннями інтелектуального розвитку».

Учні 1, 2, 3-х класів спеціальних закладів освіти (крім учнів з порушеннями інтелектуального розвитку), навчаються за типовими освітніми програмами, затвердженими наказом МОН України від 26.07.2018р. №814 «Про затвердження типової освітньої програми початкової освіти спеціальних закладів загальної середньої освіти для дітей з особливими освітніми потребами (зі змінами, наказ ОН України від 16.08.2019р. №917)».

Учні 4-х класів спеціальних закладів освіти всіх видів (включаючи учнів з порушеннями інтелектуального розвитку) навчаються за типовими освітніми програмами, затвердженими наказом МОН України від 25.06.2018р. №693 «Про затвердження типової освітньої програми спеціальних закладів загальної середньої освіти I ступеня для дітей з особливими освітніми потребами» (зі змінами наказ МОН України від 04.09.2018р. №968).

Учні 5-10 класів спеціальних закладів освіти всіх видів (включаючи учнів з порушеннями інтелектуального розвитку), навчаються за типовими освітніми про-

грамами, затвердженими наказом МОН України від 12.06.2018р. №627 «Про затвердження типової освітньої програми спеціальних закладів загальної середньої освіти II ступеня для дітей з особливими освітніми потребами» (зі змінами наказ МОН України від 26.07.2018р. №815, від 10.06.2019 №808).

На виконання абзацу двадцять четвертого частини першої статті 64 Закону України «Про освіту», з метою впровадження Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2011 року № 1392, наказом МОН від 22.07.2020 № 944 затверджена типова освітня програма спеціальних закладів загальної середньої освіти III ступеня для дітей з особливими освітніми потребами. Ця програма ґрунтується на засадах особистісно зорієнтованого, компетентнісного і діяльнісного підходів, що реалізовані в освітніх галузях і відображені в результативних складових змісту повної загальної середньої освіти.

Типовою освітньою програмою визначені базові предмети, вибірково-обов'язкові предмети, профільні предмети, які вивчаються на профільному рівні, з переліком орієнтовної кількості тижневих годин, спеціальні курси, які разом із профільними предметами відображають специфіку конкретного профілю навчання і визначають його сутність. Профіль навчання формується спеціальним складом освіти з урахуванням можливостей забезпечити якість його реалізацію.

Пунктом 4 наказу МОН від 22.07.2020 № 944 визнано таким, що втратив чинність, наказ МОН від 21.06.2018 № 668 «Про затвердження типової освітньої програми спеціальних закладів загальної середньої освіти III ступеня для дітей з особливими освітніми потребами».

Відповідно пунктом 3 зазначеного наказу МОН встановлено, що типова освітня програма вводиться в дію:

- для 11-х класів спеціальних закладів загальної середньої освіти для дітей з особливими освітніми потребами – з 2020/2021 н.р.;

- для 12-х класів спеціальних закладів загальної середньої освіти для дітей з особливими освітніми потребами – з 2020/2021, 2021/2022 н.р.

Отже, учні 11-х та 12-х класів для дітей із сенсорними порушеннями – з порушеннями зору (сліпі, зі зниженим зором), з порушеннями слуху (глухі, зі зниженим слухом), а також учні з порушеннями опорно-рухового апарату, навчаються за зазначеною типовою освітньою програмою.

Важливим фактором для розвитку інклюзивної освіти є проведення якісної просвітницько-виховної роботи у громаді, де є заклади освіти з інклюзивними навчанням. Доцільно залучати засоби масової інформації до формування толерантного ставлення щодо дітей (осіб) з особливими освітніми потребами.

С.МЕЛЬНИК,
завідувачка Обласного ресурсного центру підтримки інклюзивної освіти Хмельницького ОІППО.